

Audiat et altera pars – w kwestii realizacji zadań służby geologicznej**Joanna Osiejewicz¹****Audiat et altera pars – on the issue of the execution of geological survey tasks.** Prz. Geol., 66: 551–557.

Abstract. The paper is part of a debate on the correctness and validity of the concept of creating the Polish Geological Agency. With a purpose to draw attention to the supranational perspective, it indicates the international and EU requirements set for the Polish geological survey. Next, it presents the functioning of the German geological survey as the respective body that in the Opinion of the Legislative Council of 26 January 2018 on the draft act on the Polish Geological Agency can be considered as an example of a modern and well-functioning geological survey. The research problem, which is the issue of the necessity to conduct institutional amendments in the subject area, is based on the following assumptions: 1) the role of geological surveys changes in response to current challenges faced by the national, organizational and global community; 2) legal and organizational tasks and forms of

state geological surveys undergoing changes, which is a consequence of changes in the role of these surveys in the national, organizational and world communities.

Keywords: state geological service, Polish Geological Agency, German Federal Institute for Geosciences and Natural Resources, EuroGeoSurveys, World Bank

Uprzejmie dziękuję Profesorowi Tadeuszowi Perytowi za głos w dyskusji dotyczącej zasadności utworzenia Polskiej Agencji Geologicznej (Peryt, 2018), odnoszący się do natury służb geologicznych i przedstawiający przedmiotową problematykę z perspektywy merytorycznej, wykraczającej poza aspekty prawne. Uwagi Pana Profesora dotyczące artykułu pt. *Polska Agencja Geologiczna jako realizator zadań służby geologicznej* (Osiejewicz, 2018b) niewątpliwie umożliwią szerszą, interdyscyplinarną analizę przedmiotowego zagadnienia i tym samym będą sprzyjać rzeczowym i świadomym konkluzjom w poszukiwaniu wspólnego dobra.

Artykuł Osiejewicz (2018b) jest wynikiem analizy formalnoprawnej i został napisany z zastosowaniem metod badawczych właściwych dla nauk prawnych (Grobler, 2006). Cytowana literatura zawiera 52 pozycje, w tym 34 akty prawne, których analiza umożliwiła m.in. ustalenie sposobu, w jaki następował rozwój statusu prawnego PIG-PIB. Zarzut oparcia publikacji na zaledwie jednym artykule Jędryska (2008) i to o charakterze publicystycznym jest w świetle powyższego niezrozumiały. Niejako na marginesie wskazuję, że artykuł Jędryska (2008) ukazał się na łamach Oficyny Wydawniczej Politechniki Wrocławskiej i zgodnie z zawartą w nim informacją został częściowo sfinansowany w ramach realizacji grantów 2022/W/ING i 1017/S/ING oraz zawiera podziękowania Autora, zarówno personalne, jak i ogólne, dla naukowców, których uwagi przyczyniły się do jego ostatecznego kształtu.

W niniejszej wypowiedzi, mając na celu zwrócenie uwagi na perspektywę supranarodową i pozostając przy hipotezie o zasadności utworzenia PAG, wskażę prawnom międzynarodowe i unijne wymagania wobec polskiej służby geologicznej. W szczególności odniosę się do problematyki zarządzania w obszarze służby geologicznej oraz do kształtowania się sieci europejskich służb geologicznych i ewolucji stawianych przed nią zadań. Następnie przedstawię sposób funkcjonowania niemieckiej służby geologicznej jako tej instytucji, którą w Opinii Rady Legislacyjnej z dnia 26 stycznia 2018 r. o projekcie ustawy o Polskiej

Agencji Geologicznej (Opinia Rady Legislacyjnej, 2018) można uznać za godny naśladowania przykład nowoczesnej i dobrze funkcjonującej służby geologicznej.

GRUPA BANKU ŚWIATOWEGO WOBEC ZARZĄDZANIA INSTYTUCJONALNEGO

Bank Światowy odgrywa ważną rolę w tworzeniu prawa i polityki w państwach, i to nie tylko rozwijających się, działając poprzez agendy, takie jak Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (*International Bank for Reconstruction and Development – IBRD*) i afiliowana przy nim Międzynarodowa Korporacja Finansowa (*International Finance Corporation – IFC*; http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home). Bank Światowy zatwierdził i początkowo finansował *Extractive Industries Transparency Initiative* (EITI) – międzynarodowe porozumienie zobowiązujące państwa do rejestrowania wysokości opłat uiszczanych przez przedsiębiorstwa na rzecz rządów za prawo do wydobywania kopaliny energetycznych (<https://eiti.org>). Bank Światowy współdziała w tworzeniu międzynarodowych standardów przejrzystości (*Global Initiative on Financial Transparency*; <http://www.fiscaltransparency.net>; *Open Contracting Standard*; <http://standard.open-contracting.org/latest/en>; *Asset Disclosure Standards*; <http://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.DISC.XQ>) oraz udziela wsparcia dla *Open Government Partnership* – międzynarodowej platformy rządów otwartych, odpowiedzialnych i wrażliwych na obywateli (<http://www.opengovpartnership.org>). Zapewnia również aktywną pomoc w realizacji działań dotyczących przejrzystości i rozliczalności, podejmowanych przez takie podmioty jak EITI, *Publish What You Pay* oraz *Anti-Money Laundering* (<http://www.finra.org/industry/aml>). Oferuje ponadto wsparcie międzynarodowym sojuszom i regionalnym forum antykorupcyjnym, jak np. *International Corruption Hunters Alliance* (<http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/icha>) oraz *Parliamentary Network* ([¹ Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski, ul. Szturmowa 4, 02-678 Warszawa; \[j.osiejewicz@gmail.com\]\(mailto:j.osiejewicz@gmail.com\).](http://www.</p>
</div>
<div data-bbox=)

parlnet.org/node). Angażuje się także na międzynarodowych forach dotyczących zwalczania korupcji, w tym grupy roboczej G20 *Anti-Corruption Working Group*, *Financial Accountability Task Force*, *OECD Anti-Corruption Task Team* (Osiejewicz, 2018a; <http://www.g20.utoronto.ca/2016/160905-anticorruption.html>; [http://www.oecd.org/dac/governance-peace/governance/docs/What is the ACTT.pdf](http://www.oecd.org/dac/governance-peace/governance/docs/What%20is%20the%20ACTT.pdf); [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FINAL FATF MANDATE 2012-2020.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FINAL_FATF_MANDATE_2012-2020.pdf)).

Termin *zarządzanie* jest stałym elementem narracji Banku Światowego. Tradycyjnie był on kojarzony z podmiotami państwowymi i rządami krajowymi. Objęte nim pojęcie oparto bowiem pierwotnie na założeniu, że państwa pełniące główną rolę w stosunkach międzynarodowych dążą do maksymalizacji własnej siły i bezpieczeństwa, dlatego tylko one mogą zapewnić środki do sprawowania rządów (Kottari, 2016).

Nowsze koncepcje uwzględniają już możliwość zarządzania przez grupy podmiotów, takich jak: aktorzy niepaństwowi; organizacje międzynarodowe, organizacje pozarządowe, korporacje transnarodowe, ruchy społeczeństwa obywatelskiego itp. (Miller, 1998).

Termin *dobre zarządzanie* został po raz pierwszy wprowadzony przez Bank Światowy w 1989 r. (World Bank, 1989). Początkowo był on związany z procesami gospodarczymi i efektywnością administracyjną, zyskał jednak duże znaczenie w polityce rozwoju i współpracy. Nowe podejście wynikało z kwalifikowania udzielenia wsparcia potencjalnym państwom-biorcom na podstawie ich postępowania w sprawach rządowych i ich gotowości do przeprowadzenia reform instytucjonalnych (Santiso, 2001; Doornbos, 2001).

Przejście od zarządzania do dobrego zarządzania wprowadziło dodatkowy wymiar normatywny, odnoszący się do jakości zarządzania zarówno w odniesieniu do podejmowania decyzji, jak i formułowania polityki publicznej (Weiss, Steiner, 2007; Camdessus, 1997). Według Banku Światowego dobre zarządzanie oznacza przewidywalne, otwarte i oświecone kształtowanie polityki; biurokrację przepojoną etosem zawodowym; wykonawcze ramię rządu odpowiedzialne za swoje działania; oraz silne społeczeństwo obywatelskie, uczestniczące w życiu publicznym; przy czym wszyscy pozostają pod rządami prawa (World Bank, 1994). W późniejszym okresie Bank Światowy stopniowo wprowadził do swojej koncepcji elementy polityczne, takie jak ochrona praw człowieka i walka z korupcją (Kaufmann, Kraay, 2008).

Polska jest członkiem Banku Światowego od 1986 r. Bank Światowy jest jedną z najważniejszych organizacji wspierających rozwój Polski i ważną instytucją opiniodawczą. *Strategia Partnerstwa dla Polski na lata 2019–2024*, oficjalny dokument stanowiący podstawę współpracy między Polską i Grupą Banku Światowego (GBŚ), został przyjęty podczas posiedzenia Rady Dyrektorów GBŚ w dniu 5 czerwca 2018 r. (World Bank Group, 2018). Punktem wyjścia do opracowania i przyjęcia strategii dla Polski było przygotowanie przez Bank Światowy w czerwcu 2017 r. dokumentu *Systematic Country Diagnostic*, w którym przedstawiono szanse i wyzwania rozwojowe dla Polski (World Bank Group, 2017b). Obszary współpracy między Polską a GBŚ obejmują nie tylko wsparcie finansowe, lecz także wsparcie eksperckie o charakterze analityczno-doradczym. Strategia na lata 2019–2024 zawiera 6 podstawowych obszarów współpracy, które odzwierciedlają zidentyfikowane przez GBŚ wyzwania rozwojowe dla Pol-

ski. W interesującym nas obszarze są to: poprawa zdolności instytucjonalnych i efektywności polityki publicznej; poprawa efektywności energetycznej i jakości powietrza; ochrona przed zagrożeniami środowiskowymi.

GBŚ wskazał, iż Polska osiągnęła wysoki status w stosunkowo krótkim czasie, przy czym transformacja ta korzystała ze spójnego zestawu polityk promujących wzrost produktywności i wzmocnienie instytucji, skoncentrowanych na korzyściach płynących z członkostwa w Unii Europejskiej (UE), inwestycjach w kapitał ludzki, wspieraniu przedsiębiorczości i należywym zarządzaniu makroekonomicznym (World Bank Group, 2018). Mimo tego GBŚ wciąż identyfikuje słabe punkty na ścieżce rozwoju Polski i wskazuje, że konsolidacja zysków i sprostanie złożonym wyzwaniom przyszłości będą wymagać silnych instytucji. Zdaniem GBŚ, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym zarządzanie jakością wody i powietrza, ma podstawowe znaczenie dla dobrobytu obywateli Polski. Przyspieszenie przejścia do gospodarki niskoemisyjnej będzie bowiem wymagało zarówno innowacyjnych rozwiązań, jak i silnych instytucji, które przyniosą oczekiwane rezultaty. W ciągu ostatnich dziesięcioleci proces akcesji do UE, a następnie członkostwo w UE zapewniły wyraźny mechanizm koordynacji, który umożliwił szybką transformację kraju. Ponieważ Polska dąży do utrwalenia tych korzyści, istnieje pilna konieczność uzupełnienia luk instytucjonalnych dzięki formułowaniu polityki bazującej na dowodach i inicjatywom mającym na celu informowanie o korekcie kursu (World Bank Group, 2017a). GBŚ wskazał, że rozbieżności między doktryną a wykonywaniem przepisów w praktyce często ograniczają skuteczność polskich instytucji. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną jest w ocenie GBŚ kwestią krytyczną. Mimo że przyjęto już kluczowe dokumenty strategiczne na poziomie sektorowym, opracowanie całościowego i skoordynowanego, międzysektorowego podejścia w celu sprostania temu wyzwaniu okazało się dla Polski trudnym zadaniem (World Bank Group, 2018).

GBŚ od dawna podkreśla, że aby móc reagować na zmiany zachodzące globalnie i regionalnie w sektorze surowcowym, instytucje publiczne muszą modyfikować swoje uprawnienia i role tak, aby skutecznie zarządzać ramami prawnymi i dostarczać dobra publiczne w celu wsparcia realizacji polityki rządu. Dlatego, zdaniem GBŚ, państwo powinno zobowiązać się do zdefiniowania polityki w obszarze sektora surowcowego, ustanowienia ram prawnych, podatkowych i regulacyjnych, administrowania prawami mineralnymi, ochrony środowiska oraz zdrowia i bezpieczeństwa, jak również do stworzenia nowoczesnej i niezawodnej infrastruktury informacji geologicznej. Czytelna struktura instytucjonalna, mająca dokładnie przypisaną funkcje i oparta na jasnej definicji celów i zakresów działania, przyczynia się do klimatu zaufania i przejrzystości w administracji polityki sektorowej. Pierwszym krokiem w ustanowieniu struktury instytucjonalnej jest natomiast zapewnienie solidnych podstaw prawnych, określających rolę państwa w sektorze surowcowym, jak również precyzujących zadania każdej z instytucji – jej obowiązki i uprawnienia w sektorze (World Bank and International Finance Corporation, 2003).

GBŚ wyraźnie dostrzega niedociągnięcia Polski w zakresie zmniejszenia korupcji, budowania zaufania do instytucji publicznych i wzmocnienia usług publicznych. Wskazuje na osłabienie konsensusu strategii tworzenia instytucji z unijnymi normami zarządzania. Polska pozostaje

staje ponadto w tyle za krajami bardzo wysoko rozwiniętymi w obszarze skutecznego egzekwowania norm prawnych. Największymi problemami są niewłaściwe wpływy urzędników publicznych lub interesów prywatnych na regulacje prawne oraz długie i opóźnione postępowania administracyjne. Zdaniem GBŚ, w polskiej władzy ustawodawczej i wykonawczej korupcja jest znacznie bardziej rozpowszechniona niż w krajach bardzo wysoko rozwiniętych. Sprostanie tym wyzwaniom wymaga modernizacji i rozwoju instytucji w celu szerszej dystrybucji zysków z rozwoju, a także sprawienia, by sektor publiczny był dla obywateli bardziej wydajny, przejrzysty i rozliczalny (World Bank Group, 2017).

Rada Legislacyjna w opinii z dnia 26 stycznia 2018 r. o projekcie ustawy o Polskiej Agencji Geologicznej (Opinia Rady Legislacyjnej, 2018), wyraźnie i jednoznacznie wskazała na nieprawidłowości dostrzeżone w służbie geologicznej funkcjonującej na obecnych zasadach. Zidentyfikowane przypadki działań skierowanych przeciwko strategicznym interesom państwa polskiego oraz brak realnej możliwości wykluczenia analogicznych zdarzeń w przyszłości potwierdzają zasadność uwag GBŚ i w pełni uzasadniają przeprowadzenie przedmiotowych zmian instytucjonalnych.

EWOLUCJA ZADAŃ SŁUŻB GEOLOGICZNYCH – OD WEGS DO EUMINET

Pierwsza sieć służb geologicznych w Europie, Western European Geological Surveys (WEGS), założona w Orleanie (Francja) w 1971 r., była nieformalną grupą dyskusyjną, składającą się z dyrektorów służb członkowskich. Stopniowo tworzyli oni wiele tematycznych grup roboczych, w celu dzielenia się doświadczeniami, a niekiedy także rozwijania wspólnych projektów. WEGS miała ograniczony wpływ na instytucje europejskie i rządy krajowe. W 1992 r., po 20 latach funkcjonowania, WEGS opublikowała pierwsze, skoordynowane i kompleksowe oświadczenie (Lumsden, 1992) w imieniu swoich 21 członków. Publikacja dotyczyła geologii i środowiska w Europie Zachodniej i miała na celu zademonstrowanie wachlarza zagadnień, do rozwiązania których w skali krajowej i europejskiej mogłyby się przyczynić badania geologiczne. Miała ona istotny walor informacyjny, gdyż pokazała, w jaki sposób badania geologiczne korelują z rządem, przemysłem i środowiskiem akademickim.

Po upadku systemu sowieckiego pod koniec lat 80. XX w. służby geologiczne zachodniej i środkowej Europy zaczęły intensywniej interesować się wzajemnymi działaniami i dzielić się doświadczeniami, a także dążyć do współpracy. Doprowadziło to do przekształcenia WEGS w Forum of European Geological Surveys (FOREGS), utworzonego w 1993 r., a w połowie lat 90. liczącego ponad 30 członków. FOREGS również nie miał statusu organizacji międzynarodowej – służył wymianie doświadczeń i pomysłów, a także uczestnictwu w realizacji projektów mogących przyciągnąć fundusze europejskie. Jego deklaracje i raporty miały walor informacyjny. Członkowie zrzeszali się w specjalistycznych grupach roboczych, służących ustanawianiu i utrzymywaniu międzynarodowych standardów (Plant i in., 1997). Oprócz zarządzania informacją FOREGS utworzył aktywne grupy robocze ds. teledetekcji, mapowania geochemicznego i surowców mineralnych (<http://www.eurogeosurveys.org/about-us/history>).

W tym czasie rozpoczęto prace nad utworzeniem EuroGeoSurveys – stowarzyszenia służb geologicznych, które skupiłyby się na potrzebach instytucji europejskich i byłoby ograniczone do państw członkowskich Unii Europejskiej. EuroGeoSurveys zostało założone 3 września 1995 r. w Dublinie. Statut tego stowarzyszenia, niemającego statusu organizacji międzynarodowej, określa następujące cele: wspólne rozwiązywanie kwestii europejskich, będących przedmiotem wspólnego zainteresowania; promowanie wkładu specjalistów w dziedzinie nauk o Ziemi w sprawy i programy działań UE; pomoc UE w uzyskaniu doradztwa technicznego; zapewnienie stałej sieci powiązań między członkami i wspólnej, lecz nie wyjątkowej, furtki dla każdego członka i jego sieci krajowych. EuroGeoSurveys prowadzi działania w interesie publicznym lub w interesie administracji publicznej, która korzysta z połączonej i skoordynowanej fachowej wiedzy członków stowarzyszenia, oraz w interesie Unii Europejskiej lub Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu. Liczba członków EuroGeoSurveys wzrosła stopniowo do ponad 30, a organizacja FOREGS została wygaszona (<http://www.eurogeosurveys.org/about-us/history>).

EuroGeoSurveys tworzyła kolejne, tematyczne grupy robocze, które zwykle koncentrowały się na wdrażaniu konkretnych dyrektyw europejskich, takich jak Ramowa dyrektywa wodna (Dz.U. L 327 z 22.12.2000 r., str. 1–7), Dyrektywa w sprawie odpadów kopalnianych (Dz.U. L 102 z 11.04.2006 r., str. 15–34) i Dyrektywa w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla (Dz.U. L 140 z 5.06.2009 r., str. 114–135). Inne grupy ustanawiano w celu realizacji konkretnych projektów finansowanych z funduszy europejskich, takich jak mapowanie geochemiczne i dna morskiego (EuroGeoSurveys, 2011).

EuroGeoSurveys postrzega swoje zadania znacznie szerzej, niż czyniły to WEGS i FOREGS: chce być uznanym głosem europejskich nauk o Ziemi w kwestiach formułowania polityki, praktyk regulacyjnych i rozwiązywania bieżących problemów. Wizją EuroGeoSurveys jest ustanowienie do 2020 r. wspólnej, europejskiej bazy wiedzy geologicznej (*European Geological Knowledge Base*) oraz wspólne świadczenie usług geologicznych dla Europy (*Geological Service for Europe*). Wizja opiera się na trzech głównych filarach: wspólny program badawczy, koncentrujący się na polityce UE; harmonizacja i udostępnianie ogólnoeuropejskich danych geologicznych; dzielenie się wiedzą, zdolnościami i infrastrukturą. Baza wiedzy zostanie opracowana w ramach zintegrowanych badań geologicznych i programu innowacji, mających na celu wypełnienie istotnych luk. Ma się ona przyczynić do osiągnięcia następujących celów: 1) optymalnego wykorzystania i zarządzania – w tym optymalizacji planowania działań pod powierzchnią Ziemi; 2) maksymalizacji wartości dodanej dla surowców mineralnych, gleb i wód podziemnych; 3) przechowywania danych i realizacji usług ekosystemowych, przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na środowisko; 4) przyczyniania się do poprawy jakości środowiska pod powierzchnią Ziemi, w tym wód (powierzchniowych i podziemnych), gleb i dna oceanu; 5) zoptymalizowania odporności społeczeństwa na zagrożenia naturalne (geologiczne), w tym wywołane przez użytkowanie gruntów i zmiany klimatyczne, a dzięki temu zmniejszenie utraty życia ludzkiego oraz wynikających stąd szkód środowiskowych, ekonomicznych i materialnych (EuroGeoSurveys, 2014).

Członkowie EuroGeoSurveys zawarli porozumienie *European Minerals Information Network* (EUMINET),

którego celem do 2020 r. jest stymulowanie inwestycji w badania i eksploatację zasobów mineralnych UE, a także dostarczanie danych, wiedzy i narzędzi do zrównoważonego zarządzania nimi (<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/eip-raw-materials/en/content/european-minerals-in-formation-network>). Jego szczegółowe cele to: opracowanie interoperacyjnych, zharmonizowanych modeli danych i cyfrowych usług informacyjnych; rozwój wielojęzycznej infrastruktury danych UE, zgodnej z Dyrektywą INSPIRE (Dz.U. L 108 z 25.04.2007 r., str. 1–14), zapewniającej dostęp do krajowych lub regionalnych zasobów danych; udostępnianie rocznych raportów i prognoz dotyczących złóż surowców mineralnych w UE; utworzenie organu koordynującego na potrzeby opracowania i zarządzania wspólnymi modelami danych i rozwiązaniami interoperacyjnymi. Zakres postulowanych działań znacznie wykracza poza tradycyjne zadania służb geologicznych i obejmuje dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa surowcowego państw członkowskich UE, dzięki poprawie warunków zaopatrzenia oraz zapewnieniu efektywnego gospodarowania zasobami, w tym recyklingu i alternatywnych źródeł dostaw.

ORGANIZACJA I ZADANIA NIEMIECKIEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ

Korzenie Federalnego Instytutu Nauk o Ziemi i Zasobów Naturalnych (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe – BGR) sięgają Królewsko-Pruskiego Instytutu Geologicznego, założonego w 1873 r. w Berlinie. W 1919 r. został on przemianowany na Pruski Instytut Geologiczny, a w 1934 r. założono Instytut Geologii Naftowej z oddziałem w Hanowerze. Od 1945 r. w hanowerskiej siedzibie dawnego Urzędu Rzeszy do Badań Bogactw Naturalnych Ziemi (Reichsamt für Bodenforschung – RAB), powołanego po połączeniu geologicznych instytutów krajowych, czyniono starania na rzecz reorganizacji i utworzenia państwowej służby geologicznej. Urząd RAB w Hanowerze przekształcił się w Biuro Badań Bogactw Naturalnych Ziemi (Amt für Bodenforschung – AfB), któremu trzy lata później krajowe urzędy geologiczne przekazały zadania ponadregionalne. Formalnego ustanowienia AfB dokonano decyzją Ministerstwa Gospodarki i Transportu Dolnej Saksonii w kwietniu 1950 r. Następnie AfB rozwiązano, a z jego zasobów na mocy dekretu Federalnego Ministra Gospodarki z dnia 26 listopada 1958 r. (Erlaß, 1958) utworzono Federalny Instytut Badań Bogactw Naturalnych Ziemi (BfB), przemianowany w 1975 r. na Federalny Instytut Nauk Geologicznych i Zasobów Naturalnych (BGR). Po zjednoczeniu Niemiec w 1990 r. z zasobów Instytutu Nauk Geologicznych i Surowców NRD (Anstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe – AGR) utworzono biuro terenowe BGR w Berlinie, później Obszar Usługowy BGR w Berlinie (BGR – Dienstbereich Berlin). W związku ze zwiększoną potrzebą informowania niemieckiej gospodarki o kwestiach dotyczących dostępności surowców, w 2010 r. utworzono Niemiecką Agencję ds. Surowców (DERA), otwartą dwa lata później w Obszarze Usługowym BGR w Berlinie (Wissenschaftsrat, 2017).

BGR jest obecnie instytucją należącą do resortu Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Technologii (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie – BMWi), z siedzibą w Hanowerze oraz dwiema innymi lokalizacjami – w dzielnicy Spandau w Berlinie i Grubenhagen k. Einbeck. Umocowanie konstytucyjne BGR, nadające mu kompeten-

cje organu wyższych władz federalnych, znajduje się w art. 87 niemieckiej ustawy zasadniczej (Grundgesetz, 1949). BGR, Państwowy Urząd ds. Górnicstwa, Energii i Geologii oraz Instytut Geofizyki Stosowanej Leibniz tworzą Geozentrum Hannover (https://www.geozentrum-hannover.de/gzh/DE/Home/gzh_node.html). Wszystkie 3 instytucje mają wspólną administrację i infrastrukturę oraz uzupełniają się wzajemnie dzięki interdyscyplinarnej wiedzy fachowej (https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/UeberUns/BGR-Intern/BGR_Intern_node.html).

BGR ma metodologiczne i merytoryczne powiązania z wieloma instytutami badawczymi, które wynikają z szerokiego zakresu stosowanych nauk o Ziemi. BGR jako instytucja federalna różni się jednak od innych niemieckich instytutów badawczych, jak GeoForschungsZentrum w Poczdamie, Alfred-Wegener-Institut für Polar- und Meeresforschung w Bremerhaven, GEOMAR Helmholtz-Zentrum für Ozeanforschung w Kilonii, Helmholtz-Institut Freiberg für Ressourcentechnologie oraz Leibniz-Institut für Angewandte Geophysik w Hanowerze, z jednej strony poprzez ich przynależność do innych środowisk naukowych, a z drugiej przez cele prac badawczych. Jak podaje BGR, podczas gdy wymienione podmioty są aktywne głównie w dziedzinie badań podstawowych, BGR prowadzi badania funkcjonalne i ukierunkowane na doradztwo naukowe. Częściowo istniejące podobieństwa metodyczne i tematyczne mają być aktywnie wykorzystywane w kontekście współpracy badawczej, w ramach której kompetencje techniczne i zasoby BGR byłyby ukierunkowane na rozwiązywanie problemów społeczno-politycznych (Wissenschaftsrat, 2017).

BGR współpracuje z 9 pozauniwersyteckimi instytutami badawczymi za granicą, a także z Międzynarodową Organizacją Dna Morskiego. W Komisji Senatu Niemieckiej Wspólnoty Badawczej (Deutsche Forschungsgemeinschaft) ds. Badań Geonaukowych reprezentuje interesy państwowej służby geologicznej. W Niemczech BGR współpracuje na podstawie umów w dwustronnych projektach badawczo-rozwojowych z 20 uniwersytetami, 16 pozauniwersyteckimi instytutami badawczymi i 16 przedsiębiorstwami komercyjnymi. Utrzymuje również 8 ścieżek współpracy pozaumownej z uniwersytetami i kolejnych 5 z pozauniwersyteckimi instytutami badawczymi. W ramach realizacji zadań regionalnych BGR należy do inicjatywy badawczej FI:GEO, która łączy w swej sieci kompetencje instytucji geonaukowych zlokalizowanych w Hanowerze (np. Leibniz-Universität Hannover, Państwowy Urząd Geoinformacji i Geodezji Kraju Związkowego Dolna Saksonia oraz Geozentrum Hannover), z innymi dyscyplinami nauk inżynierskich, społecznych i ekonomicznych (Wissenschaftsrat, 2017).

Na podstawie § 2 dekretu założycielskiego BGR (Erlaß, 1958) wyznaczono następujące zadania: 1) prowadzenie i ocena prac badawczych w zakresie badań Ziemi za granicą, o ile zadania takie wynikają z relacji między państwami; 2) doradztwo ministerstwu federalnemu w zakresie badań Ziemi; 3) prace naukowe w dziedzinie badań Ziemi. W związku z niewystarczalnością tej regulacji postuluje się jednak nowelizację tego aktu prawnego. W 2009 r. dokonano w BGR restrukturyzacji według dziedzin, w rezultacie której wyodrębniono trzy nadrzędne zadania BGR: 1) doradztwo surowcowe i geologiczne na rzecz rządu federalnego i niemieckiej gospodarki; 2) międzynarodowa współpraca techniczna w dziedzinie nauk o Ziemi; 3) badania i rozwój w dziedzinie nauk o Ziemi

(Wissenschaftsrat, 2017; https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/UeberUns/BGR-Intern/BGR_Intern_node.html).

BGR doradza rządowi federalnemu i niemieckiej gospodarce we wszystkich kwestiach dotyczących surowców mineralnych i geologii. Doradztwo to służy w szczególności zapewnieniu długoterminowego zaopatrzenia w energię i surowce, a także ochronie przed katastrofami geologicznymi i zrównoważonemu zarządzaniu regionami. BGR realizuje metodologiczne i instrumentalne prace geologiczno-rozwojowe oraz ich wdrażanie w praktyce. Bierze m.in. udział w projektach badań polarnych w ramach Układu Antarktycznego. W dziedzinie międzynarodowych badań morskich BGR uczestniczy w przygotowaniach do działalności przemysłowej (Wissenschaftsrat, 2017).

Rząd federalny przekazał BGR prawne zadanie monitorowania *Traktatu o całkowitym zakazie prób jądrowych (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty)*. BGR prowadzi działalność ekspercką w zakresie doradztwa rządowi federalnemu oraz, dzięki działaniu dwóch stacji pomiarów sejsmicznych i infradźwiękowych, zapewnia niemiecki wkład w międzynarodowy system monitoringu (Wissenschaftsrat, 2017). Na szczeblu europejskim BGR uczestniczy w opracowywaniu dyrektyw i programów UE. Szczególne znaczenie ma udział w przygotowaniu wspólnych, europejskich norm i narzędzi do opracowania, harmonizacji i dostarczania informacji geologicznej. W ciągu ostatnich lat BGR wielokrotnie był zaangażowany w krajowe procedury legislacyjne i harmonizacyjne (Wissenschaftsrat, 2017). BGR wykonuje ponadto zadania szczególne. Zgodnie z niemiecką ustawą o składowaniu dwutlenku węgla – KSpG (Kohlendioxid-Speicherungsgesetz, 2012), zadaniem BGR jest opracowanie geologicznych podstaw oceny potencjału magazynowania CO₂ w Niemczech (§ 5 KSpG), stworzenie publicznie dostępnego rejestru składowania CO₂ i recenzowanie każdej procedury aplikacyjnej (§ 19, § 39 KSpG). BGR prowadzi również prace operacyjne i wykonuje zadania kontrolne. Federalne Ministerstwo Spraw Gospodarczych i Energii wyznaczyło ten instytut jako właściwy krajowy organ nadzorczy do stosowania od 1 stycznia 2021 r. rozporządzenia UE w sprawie wypełniania zasad należytej staranności w łańcuchu dostaw tzw. minerałów konfliktu (Rozporządzenie nr 2017/821, str. 1–20). Zgodnie z nowymi regulacjami importerzy cyny, wolframu, tantalu i złota z obszarów ogarniętych konfliktami albo zagrożonych nimi, będą zobowiązani do dochowania tzw. należytej staranności przy kontrolowaniu swoich dostawców.

Pracownicy naukowcy BGR ok. 40% czasu poświęcają na własne prace badawczo-rozwojowe, ok. 8% na konsultacje i gromadzenie informacji dla polityki, 20% na monitorowanie, testowanie i kontrolę zadań i ok. 30% na świadczenie usług dla ministerstw. BGR udziela zleceń podmiotom trzecim, zgodnie z wymogami prawa zamówień publicznych (Wissenschaftsrat, 2017).

KONKLUZJE W ŚWIETLE USTAWY O PAG

Zadania i formy prawno-organizacyjne państwowych służb geologicznych ewoluują, co jest konsekwencją zmian roli tych służb w społeczności narodowej, organizacyjnej i światowej. W początkowym okresie funkcjonowania służb geologicznych ich działania skupiały się w dużym stopniu na stworzeniu podstaw do powiększania bazy zasobów mineralnych i energetycznych. W ostatniej

dekadzie XX w. rosnąca świadomość ograniczeń i ostatecznego wyczerpywania się nieodnawialnych zasobów naturalnych zmodyfikowała pierwotne priorytety. W wizjach badań geologicznych przyjęto zrównoważony rozwój lub zrównoważone zarządzanie zasobami i uwzględniono te trendy w strategiach. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, służby geologiczne w Europie podlegały ewolucji, która charakteryzuje się systematycznym poszerzaniem zakresu ich zadań, kompetencji i funkcjonalności.

Służba geologiczna stoi przed nowymi wyzwaniem, wynikającymi z zasady zrównoważonego rozwoju. Przyszłość oferuje nowe możliwości, zwłaszcza w dziedzinie zrównoważonego zarządzania zasobami mineralnymi. W szczególności mogą one dotyczyć profesjonalizacji i wzmocnienia działań w zakresie bezpieczeństwa surowcowego i pozyskiwania surowców z innych kierunków – np. z den oceanicznych lub z kosmosu (Osiejewicz, Józwik, 2017). Należy zaznaczyć, że żadna z organizacji zrzeszających służby geologiczne nie miała i nie ma statusu prawnomiędzynarodowego, pozwalającego na przyjmowanie aktów określanych jako wiążące uchwały organizacji międzynarodowych, będących źródłem prawa. Przyjęte przez nie dokumenty, w tym oświadczenia i deklaracje (także te dotyczące jej aktualnych zadań), miały znaczenie informacyjne i objaśniające, właściwe w dacie ich ogłoszenia.

Jednym z zadań stojących przed służbami geologicznymi, niedostrzeganych wcześniej tak wyraźnie, jest zarządzanie problematyką geologii i hydrogeologii. Istotne znaczenie mają w tym zakresie zobowiązania prawne przyjęte na podstawie członkostwa w Unii Europejskiej. W 6. planie działań na rzecz ochrony środowiska jako jeden z priorytetów wskazano odpowiedzialne zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym opracowanie zintegrowanej polityki wspierającej zasady zrównoważonego rozwoju środowiska i tworzenie prawodawstwa w dziedzinie odpowiedzialności za środowisko (Dz.U. L 242 z 10.9.2002: 1). W ocenie końcowej programu stwierdzono, że choć doprowadził on do uzyskania korzyści dla środowiska i wyznaczył nadrzędny kierunek strategiczny polityki dotyczącej środowiska, nadal istnieją tendencje sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju w jego wszystkich czterech obszarach priorytetowych, jakimi były: zmiany klimatu, przyroda i różnorodność biologiczna, środowisko, zdrowie i jakość życia oraz zasoby naturalne i odpady. 7. plan działań na rzecz środowiska (Dz.U. L 354 z 28.12.2013: 171–200) jest oparty na inicjatywach politycznych zawartych w strategii *Europa 2020* (COM(2010) 2020;), w tym na pakiecie klimatyczno-energetycznym UE (Dyrektywa 2009/31/WE, 2009; str. 1, 16, 63, 88, 114 i 136), *Komunikacie Komisji w sprawie Planu działania prowadzącego do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną do 2050 r.* (COM(2011) 112), *Unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.* (COM(2011) 244), *Planie działania na rzecz ubogiej w zasoby surowców mineralnych Europy* (COM(2011) 571), *Inicjatywie przewodniej Unia innowacji* (COM(2010) 546) oraz strategii Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Nie ulega wątpliwości, że badania geologiczne odgrywają szczególną, znaczącą i główną rolę we wspieraniu rozwoju i wdrażaniu zrównoważonego zarządzania zasobami surowców mineralnych. Służby geologiczne dostarczą wielu informacji potrzebnych do wspierania

świadomych dyskusji prowadzących do publicznej oceny zarządzania zasobami, w tym do opracowania wskaźników zrównoważonego rozwoju w UE. Obecne i przyszłe przedsięwzięcia poszukiwawcze będą musiały uwzględniać liczne czynniki wymagające dobrego zarządzania, takie jak regionalna i lokalna wrażliwość na środowisko przyrodnicze, preferencja mniejszych złóż o wysokiej jakości kopaliny kosztem większych złóż o niskiej jakości surowca z powiązonymi problemami użytkowania gruntów, porównanie wpływów górnictwa podziemnego i powierzchniowego, a także poszukiwania nowych metod eksploatacji złóż (por. Matikainen, 2003).

Niemiecka służba geologiczna, będąca organem wyższej władzy federalnej, wyposażona w rozbudowany aparat narzędziowy, zarówno naukowy, jak i kompetencyjny, znacznie szerszy niż ten, którym dysponuje PIG-PIB w ramach zadań państwowej służby geologicznej, wydaje się stanowić właściwy wzór do naśladowania. Pogląd taki wyraziła również Rada Legislacyjna (Opinia Rady Legislacyjnej, 2018).

Odnosnie do sposobu finansowania projektowanej PAG należy wskazać, że uwagi Ministerstwa Finansów, zamieszczone w tabeli uwag wraz z adnotacjami innych resortów (Tabela uwag, 2018), są naturalnym elementem procesu legislacyjnego w Polsce i elementem dyskusji nad projektem. Minister środowiska nie przychylił się do uwag Ministerstwa Finansów, wskazując, iż przywoływana ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. 2016 poz. 2259) w art. 15 zawęża cele tworzenia spółek i nie pozwala na sprawną realizację zadań państwa w zakresie służby geologicznej. Podtrzymanie uwagi przez Ministerstwo Finansów nie przesądza o ostatecznym zapisie przedmiotowych regulacji, gdyż ostateczny kształt ustawy zostanie sprecyzowany na dalszych etapach tego procesu. Niewątpliwie system finansowania PAG jest w zamiarze prostszy niż system finansowania PIG-PIB. Komitet Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN wyraził swoje uwagi w tym przedmiocie (KZGMS, 2018), przy czym nie jest on jednoznacznie przeciwny utworzeniu PAG i sposobowi jej finansowania – domaga się bardziej pogłębionych konsultacji. Należy zaznaczyć, że głosy Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN, jak i Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ Solidarność – ten zdecydowanie przeciwny projektowi (KSZNOŚIL NSZZ „Solidarność”, 2018), mimo iż mają bardzo duże znaczenie opiniotwórcze, nie posiadają atrybutów formalnoprawnych, będących przedmiotem analizy.

Rola służb geologicznych ulega zmianie w odpowiedzi na aktualne wyzwania stojące przed społecznością narodową, organizacyjną i światową. Wszelkie zmiany będą opór i wywołują emocje, jednak są one nieodłącznym warunkiem rozwoju. Szczególnie otwarte na merytoryczną dyskusję powinno być środowisko naukowe, a mój głos jest jedynie elementem debaty nad prawidłowością i słusznością koncepcji o PAG. W kształtowaniu służb geologicznych nie ma aksjomatu – ani PAG ani PIG-PIB nie gwarantują sukcesu. Jednak wykonywanie funkcji służby geologicznej przez instytut badawczy w warunkach społecznych wyzwania, zwłaszcza na tle rozwiązań niemieckich, powinno zostać zweryfikowane w poszukiwaniu wspólnego dobra.

LITERATURA

- CAMDESSUS M. 1997 – Good governance. The IMF's role. International Monetary Fund, Washington.
- DECYZJA Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1600/2002/WE z dnia 22 lipca 2002 r. ustanawiająca 6. wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego. Dz.U. L 242 z 10.9.2002 r.: 1.
- DECYZJA Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1386/2013/UE z dnia 20 listopada 2013 r. w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2020 r. Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety. Tekst mający znaczenie dla EOG. Dz.U. L 354 z 28.12.2013 r.: 171–200.
- DOORNOS M. 2001 – Good Governance: the rise and decline of a policy metaphor? J. Develop. Stud., 37 (6): 93–97.
- DYREKTYWA 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. Dz.U. L 327 z 22.12.2000 r.: 1–73.
- DYREKTYWA 2006/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego oraz zmieniająca dyrektywę 2004/35/WE – Oświadczenie Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji. Dz.U. L 102 z 11.4.2006 r.: 15–34.
- DYREKTYWA 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE). Dz.U. L 108 z 25.4.2007 r.: 1–14.
- DYREKTYWA 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE. Dz.U. L 140 z 5.06.2009 r.: 16.
- DYREKTYWA 2009/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w sprawie usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Dz.U. L 140 z 5.06.2009 r.: 63.
- DYREKTYWA 2009/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE odnoszącą się do specyfikacji benzyny i olejów napędowych oraz wprowadzającą mechanizm monitorowania i ograniczania emisji gazów cieplarnianych oraz zmieniającą dyrektywę Rady 1999/32/WE odnoszącą się do specyfikacji paliw wykorzystywanych przez statki żegludę śródlądową oraz uchylającą dyrektywę 93/12/EWG. Dz.U. L 140 z 5.06.2009 r.: 88.
- DYREKTYWA 2009/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, Euratom, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 (Tekst mający znaczenie dla EOG). Dz.U. L 140 z 5.06.2009 r.: 114–135.
- ERLAß über die Errichtung einer Bundesanstalt für Bodenforschung – Sonderdruck aus dem Bundesanzeiger Nr. 230 vom 29. November 1958.
- EUROGEOSURVEYS 2011 – Celebrating 40 years of activity, [W:] Annual Report 2011; http://www.eurogeosurveys.org/wp-content/uploads/2013/01/EuroGeoSurveys_EGS_Annual-Report-2011.pdf: 17–20.
- EUROGEOSURVEYS 2014 – The Geological Surveys of Europe, for Europe. The EuroGeoSurveys vision towards a Geological Service for Europe; <http://www.eurogeosurveys.org/wp-content/uploads/2014/08/EGS-Strategy-Documents-2014-A4.pdf> (2018-09-04).
- EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Komunikat KOM(2010) 2020, Bruksela, 3.03.2010 r.
- GROBLER A. 2006 – Metodologia nauk. Wyd. Znak, Kraków.
- GRUNDGESETZ für die Bundesrepublik Deutschland vom 23 Mai 1949 – BGBl. I 1949.
- <http://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.DISC.XQ>
- <http://standard.open-contracting.org/latest/en>
- <http://www.eurogeosurveys.org/about-us/history/>
- <http://www.eurogeosurveys.org/about-us/mission-and-vision/>
- http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FINALFATFMANDATE_2012-2020.pdf
- <http://www.finra.org/industry/aml>
- <http://www.fiscaltransparency.net>
- <http://www.g20.utoronto.ca/2016/160905-anticorruption.html>
- http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home
- <http://www.oecd.org/dac/governancepeace/governance/docs/WhatistheACTT.pdf>
- <http://www.opengovpartnership.org>
- <http://www.parlnet.org/node>
- <http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/icha>
- <http://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>
- <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/eip-raw-materials/en/content/european-minerals-information-network>
- <https://eiti.org>

- <https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/UeberUns/Aufgaben/arbeitsrichtungen.html>
- https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/UeberUns/BGR-Intern/BGR_Intern_node.html
- https://www.geozentrum-hannover.de/gzh/DE/Home/gzh_node.html
- INICJATYWA przewodnia *Unia innowacji* – Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów. COM(2010) 546.
- JĘDRYSEK M.-O. 2008 – Od Komisji Kruszcowej do dziś – wybrane zagadnienia z punktu widzenia Głównego Geologa Kraju (2005–2007). [W:] Zagożdżon P., Madziar M., *Dzieje Górnictwa – element europejskiego dziedzictwa kultury*. Oficyna Wydaw. PWroc., Wrocław: 91–96.
- KAUFMANN D., KRAAY A. 2008 – Governance indicators: where are we, where should we be going? *World Bank Research Observer*, 23 (1): 1–30.
- KOHLENDIOXID-SPEICHERUNGSGESETZ vom 17. August 2012 (BGBl. I S. 1726), das zuletzt durch Artikel 2 Absatz 10 des Gesetzes vom 20. Juli 2017 (BGBl. I S. 2808) geändert worden ist.
- KSZNOŚIL NSZZ „Solidarność” ostrzega przed planami powołania Polskiej Agencji Geologicznej – Tygodnik Solidarność 07.06.2018 – <https://www.tysol.pl/a20147-KSZNOŚIL-NSZZ-Solidarnosc-ostrega-przed-planami-powolania-Polskiej-Agencji-Geologicznej>
- KZGSM 2018 – Stanowisko Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN w sprawie projektu Polityki Surowcowej Państwa oraz procesu jego konsultacji – https://min-pan.krakow.pl/institut/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/Stanowisko-KZGSM-PAN-w-sprawie-PSP_17.05.2018.pdf
- KOMUNIKAT Komisji w sprawie Planu działania prowadzącego do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną do 2050 r., COM(2011) 112.
- KOTTARI M. 2016 – A new era for global energy governance? The environmental imperatives and the EU perspective, *Politikon: IAPSS Political Science J.*, 29: 124–139.
- LUMSDEN G.I. (ed) 1992 – *Geology and the Environment in Western Europe. A Coordinated Statement by the Western European Geological Surveys*. Oxford University Press, Oxford.
- MATIKAINEN R. 2003 – Mineral Exploration Trends within the European Union, [w:] A.K. Ghose, L.K. Bose, *Mining in the 21st Century. Quo Vadis?*: 27–34.
- MILLER L. 1998 – *Global Order. Values and Power in International Politics*, Westview Press.
- NIK 2017 – Udzielanie koncesji na rozpoznawanie i wydobywanie miedzi i węgłowodorów, w tym gazu łupkowego. Informacja o wynikach kontroli. Najwyższa Izba Kontroli, Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji; <https://www.nik.gov.pl/plik/id,15574,vp,18057.pdf>
- OPINIA Rady Legislacyjnej z 26 stycznia 2018 r. o projekcie ustawy o Polskiej Agencji Geologicznej – <https://radalegisacyjna.gov.pl/dokumenty/opinia-z-26-stycznia-2018-r-o-projekcie-ustawy-o-polskiej-agencji-geologicznej> (dostęp 24.03.2018); RL-033-6/18.
- OSIEJEWICZ J. 2018a – Globalne zarządzanie zasobami ropy i gazu w perspektywie prawnomiędzynarodowej, C.H. Beck, Warszawa.
- OSIEJEWICZ J. 2018b – Polska Agencja Geologiczna jako realizator zadań służby geologicznej. *Prz. Geol.*, 66: 402–408.
- OSIEJEWICZ J., JÓZWIK M. 2017 – Assumptions for a Legal Framework for Using Helium-3 as a New Source of Energy in the Service of Mankind, [W:] J. Osiejewicz (red.), *The Law of New Technologies in the International Dimension. Entwicklungen im Europäischen Recht*, 18: 18–39.
- PERYT T.M. – Uwagi o zasadach funkcjonowania państwowych służb geologicznych w krajach Unii Europejskiej. *Prz. Geol.*, 66: 547–550.
- PLAN działania na rzecz zasobooszczędnej Europy – Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM(2011) 571.
- PLANT J.A., KLAVER G., LOCUTURA J., SALMINEN R., VRANA K., FORDYCE F.M. 1997 – Forum of European Geological Surveys FOREGS, Geochemistry Task Group 1994–1996. *J. Geochem. Explor.*, 59 (2): 123–146; [https://doi.org/10.1016/S0375-6742\(97\)00008-3](https://doi.org/10.1016/S0375-6742(97)00008-3)
- ROZPORZĄDZENIE nr 2017/821 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka. *Dz.U. L 130 z 19.5.2017*: 1–20.
- ROZPORZĄDZENIE nr 443/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 23 kwietnia 2009 r. określające normy emisji dla nowych samochodów osobowych w ramach zintegrowanego podejścia Wspólnoty na rzecz zmniejszenia emisji CO₂ z lekkich pojazdów dostawczych. *Dz.U. L 140 z 5.06.2009*: 1–22.
- SANTISO C. 2001 – Good governance and aid effectiveness: the World Bank and conditionality. *Georgetown Public Policy Rev.*, 7 (1): 3.
- TABELA UWAG, 22 marca 2018 r., zestawienie uwag zgłoszonych na Komitet Stały Rady Ministrów do projektu ustawy o Polskiej Agencji Geologicznej (UD 118) – <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12289805/12378494/12378497/dokument344527.PDF>
- UNIJNA STRATEGIA ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. – COM(2011) 244.
- USTAWA z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym – *Dz.U.* 2016 poz. 2259.
- WEISS F., STEINER S. 2007 – Transparency as an element of good governance in the practice of the EU and the WTO: overview and comparison. *Fordham International Law Rev.*, 30 (5): 1545–1586.
- WISSENSCHAFTSRAT 2017 – Stellungnahme zur Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe (BGR), Hannover und Berlin – <https://www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/6662-17.pdf>
- WORLD BANK 1989 – From crisis to sustainable growth – sub-Saharan Africa: a long-term perspective study, World Bank, Washington – <http://documents.worldbank.org/curated/en/498241468742846138/pdf/multi0page.pdf>
- WORLD BANK 1994 – Governance – the World Bank’s experience. The World Bank, Washington – <http://documents.worldbank.org/curated/en/711471468765285964/pdf/multi0page.pdf>
- WORLD BANK 2017 – Worldwide Governance Indicators (WGI) project – <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>
- WORLD BANK and International Finance Corporation 2003 – *Mining Reform and the World Bank: Providing a Policy Framework for Development*, Washington.
- WORLD BANK GROUP 2017a – *Lessons from Poland, Insights for Poland: A Sustainable and Inclusive Transition to High Income Status*. World Bank, Washington – <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28960>
- WORLD BANK GROUP 2017b – *POLAND: Toward a Strategic, Effective, and Accountable State. Systematic Country Diagnostic, Report No. 117802-PL*, July 31, 2017.
- WORLD BANK GROUP 2018 – *International Bank For Reconstruction and Development, International Finance Corporation Multilateral Investment Guarantee Agency, Country Partnership Framework for Poland for the Period Fy19-24, May 7, 2018. Report No. 125670-PL* – <http://pubdocs.worldbank.org/en/844401528272318596/Poland-CPF-document.pdf>

Praca wpłynęła do redakcji 23.08.2018 r.
Akceptowano do druku 24.08.2018 r.